

Kültürel Aktarım Bağlamında Yunus Emre ve Şiirleri

Erhan SOLMAZ

Uşak Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, erhan.solmaz@usak.edu.tr. ORCID: 0000-0003-4842-4614

Özet

Bir toplumun tarihi süreç içerisinde maddi ve manevi anlamda üretip gelecek nesillere aktardığı değerler bütünü anlamına gelen kültür, aynı zamanda insanın etrafında şekillenen dünyayı anlamaya ve anlatmaya başladığı bir süreçtir. Bu aktarım sürecinin de en önemli aracı dildir. Dil marifetiyle insan, yarattığı kültürel unsurları belleğinde saklamış ve çeşitli araçlarla gelecek nesillere taşıma gayreti içerisinde olmuştur. Şiir de dilin inşa ettiği üst bir ifade şeklidir. Şairler bu üst dille çoğu zaman içinde yaşadıkları toplumun ilgi ve ihtiyaçlarını aktarmışlar böylece kültürel belleğin taşıyıcısı olmuşlardır. Bu bağlamda Yunus Emre, Anadolu insanın kültürel belleğini yaşatan ve yansıtan en güçlü örneklerden birisidir. Türkçeyi XIII. yüzyılda şiir dili hâline getiren, savunduğu ve aktardığı değerlerle Anadolu sahası Türk tasavvufi düşüncesinin ortaya çıkmasına vesile olan Yunus, pek çok açıdan ilk örnek kabul edilebilecek bir düşünürdür. Bu düşünürün şiirlerinde Anadolu insanının erdemi, toplumsal düzen ile ilgili görüşleri, dünya görüşü, din ve ahlak anlayışı gibi değerlerle ilgili örnekler sunduğu görülmektedir. Biz de bu çalışmanın sınırları içerisinde kültürel aktarımın Yunus Emre şiirleri vasıtasıyla nasıl yapıldığı hakkında değerlendirmede bulunacağız. Bu çalışmada, XIII. yüzyılda Anadolu sahasında yaşamış olan Yunus Emre'nin ve şiirlerinin Türk sözlü kültürünü hangi yollarla gelecek kuşaklara taşıdığı üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda öncelikle "kültür", "kültürel bellek" ve "kültür aktarımı" kavramları izah edilecek; ardından da Türk şiir geleneğinin en tanınmış şair ve mutasavvıflarından olan Yunus Emre'nin, kültürel bellekte ne şekilde yer aldığı ve kültürel aktarımı hangi bağlamda sunduğu hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, kültürel bellek, aktarım, Yunus Emre, şiir.

Yunus Emre and Poems in the Context of Cultural Transfer

Abstract

Culture, which means the set of values that a society has produced in a material and spiritual sense and transferred to future generations in the historical process, is also a process in which people begin to understand and explain the world shaped around them. The most important tool of this transfer process is language. With the help of language, man has kept the cultural elements he created in his memory and made an effort to carry them to future generations with various tools. Poetry is also a form of expression constructed by language. Poets often conveyed the interests and needs of the society they live in, thus becoming the bearers of cultural memory with this upper language. In this context, Yunus Emre is one of the most powerful examples that keeps alive and reflects the cultural memory of Anatolian people. Yunus, who made Turkish the language of poetry in the 13th century, and contributed to the emergence of Turkish mystical thought in the Anatolian field with the values he defended and conveyed, is a thinker who can be considered the first example in many respects. In his poems, it is seen that he offers examples of values such as the virtue of the Anatolian people, his views on social order, worldview, and understanding of religion and morality. Within the boundaries of this study, we will evaluate how cultural transmission is made through Yunus Emre's poems. In this study, the ways in which Yunus Emre, who lived in Anatolia in the 13th century, and his poems carried Turkish oral culture to future generations will be discussed. In this context, firstly, the concepts of "culture", "cultural memory" and "culture transfer" will be explained; Then, information will be given about how Yunus Emre, one of the most well-known poet and sufis of the Turkish poetry tradition, takes place in the cultural memory and in what context he presents cultural transfer.

Anahtar Kelimeler: Culture, cultural memory, transference, Yunus, poets.

1 Giriş

İnsanoğlunun dünden bugüne yarattığı maddi ve manevi unsurlar anlamına gelen kültür terimi sözlüklerde; "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin"(TDK, 2011:1558) şeklinde ifade edilmektedir. Latince "colere" sözcüğünden gelen bu kavram Gökalp'e göre ise; "bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür (1975: 27)". Bireyin bilişsel yetenek ve donanımlarıyla çevresini düzene sokmaya başlamasıyla birlikte oluştuğunu düşündüğümüz bu kavram için en önemli özellik "aktarım"dır. Birey doğa ile olan mücadelesinde elde ettiği kazanımları gelecek nesillere aktarmasıyla birlikte bilginin kalıcılığını ve dolayısıyla da geleneğin ölümsüzlüğünü sağlamış olacaktır.

Düşünme yeteneğinin yanında dili kullanabilme becerisiyle de etraftan ayrılan insanoğlu esasen yarattığı bu somut-soyut unsurlarla birlikte kendine ait bir yaşam alanı oluşturur bu yaşam alanına ait unsurları da kültürel bellek sayesinde korur ve aktarır. O hâlde kültürel bellek nedir? "Kültürel bellek, genel anlamıyla toplumların geçmişlerine dair birikimleriyle olan bağlantılarını tekrarlamak suretiyle canlı tuttuğu ve bu birikimin kuşaklar arası aktarımını sağlayarak sürekli hâle getirdiği kolektif kimliği oluşturan bellek türünü tanımlar" (Akın, 2018:104). Dikkat edilirse bu tanımda üzerinde durulan en önemli vasıf; tekrar ve kolektif bilinçtir.

Toplumu oluşturan bireylerin ortak hareket edebilme yeteneği anlamına da gelen kolektif bilinç, bireylerin fiillerini tekrar etmeleri suretiyle kuşaklara aktarılmakta ve nitekim böylece kalıcı hale gelmektedir. Fransız sosyolog Maurice Halbwachs "Kollektif Bellek" adlı eserinde, bireysel hatıralar sayesinde kolektif belleğin tazelandığını ve yine hatırlama figürlerinin toplumsal düşünceye ait pek çok unsuru barındırdığını bireyin bunları tek başına değil bir grubun üyesi olarak ortak hafıza ile geleceğe aktardığını belirtir (2018: 29-66). Tarih ve toplumsal bellek arasındaki ilişkiye dikkat çeken düşünür; kalıntı olarak ifade ettiği tarihî eser, kişi, mezar taşı vb. ile ortak hafızanın her daim canlı kaldığını, böylece de bireyin asla toplumsal bellekten kopmadığını belirtir. Jan Assmann ise; "Kültürel Bellek / Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik" adlı eserinde Halbwachs'ın bahsettiği hatırlama figürü kavramını bir sitem hâline getirerek üç alt başlıkta bunun sağlanabileceğini belirtir;

A) Zaman ve mekân bağıllık: Assmann bu başlıkta hatırlama figürlerinin belli bir mekânda cisimleştirilmek ve belli bir zamanda güncelleştirilerek zaman ve mekân anlamında somutlaştırılmak durumunda olduğunu belirtir.

B) Gruba bağıllık: Bu başlıkta ise Assmann; Toplumsal belleğin toplumu oluşturan bireylerle beraber var olduğunu ve toplumsal belleğin somut bir gruba ilişkilendirilip aktarımının da rastlantısal değil bilinçli bir şekilde yapılacağını belirtir.

C) Tarihi Yeniden kurma: Buradaya geçmişin bellek tarafından olduğu gibi saklanmadığı toplumsal hafızanın hatırayı kendi bağlamına göre yeniden biçimlendirdiği anlatılır (2015: 47-50).

Bu bilgiler ışığında şunları söylemek mümkündür; bireysel bellek hatıralar ile tazelenir ve toplumsal bellekten ayrı düşünülemez. Toplumsal bellek ise; ortak hafızanın bir ürünü olarak yaratıldığı zaman, mekân, grup ve dönemden izler taşır. Bu izler de çeşitli kodlarla geleceğe taşınır. Bu bağlamda düşünülecek olursa XIII. yüzyıl Anadolu sahası için Yunus Emre şiirleri hem bireysel belleğin hem de toplumsal belleğin hangi değerleri içerdiğinin net bir göstergesidir. Kültürel kodlar pek çok kanalla geleceğe aktarılabilir. Biz çalışmamızı bu noktada Yunus Emre şiirlerine ayırdığımız için hareket noktamız Yunus Emre şiirleri olacaktır ki Türk edebiyatı bütüncül bir bakış açısıyla incelendiğinde edebi geleneğin şiir ağırlıklı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu açıdan kültürel değerlerin daha çok şiir vasıtasıyla aktarıldığı varsayılabilir. Biz de çalışmamızda bu varsayımdan hareket ederek konu üzerinde çalışan araştırmacılar tarafından Anadolu sahası Türk şiirinin öncüsü kabul edilen Yunus Emre şiirlerini metin merkezli bir bakış açısıyla inceledik. Buradaki temel amacımız; şiirlerin yaratıldığı bağlamı ve bağlama dair özellikleri ortaya koyabilmektir. Çökü bağlama dair özellikler şiirlerin hangi kültürel değerleri aktardığını bize daha net ifade eder. Bunun için de Yunus'un şiirlerinde işlediği temaları ve bu temaları besleyen ifade kalıplarını irdeledik. Siyasi, sosyal, ekonomik açıdan kaotik sayılabilecek bir dönemde yaşayan Yunus Emre'nin tarihî kimliği, yaşadığı yer, eğitim durumu ve mezarı bugün bile tartışma konusudur ve biz de bu çalışmanın sınırları içerisinde Yunus'un tarihî kimliği, yaşadığı yer, ölüm tarihi gibi konulara girmeyeceğiz. Bir halk bilimci gözüyle Yunus'un çağları aşan şiirlerinde hangi kültürel değerlerin gelecek kuşaklara iletildiğini anlamaya çalışacağız.

2 Yöntem

Yunus Emre'nin edebi şahsiyeti ve şiir dünyası ile ilgili yapılmış çalışmaları özellikle kitap ve makaleleri tarayarak literatür çalışmamızı tamamladık. Kültürel bellek, kültürel aktarım kavramları doğrultusunda şekillendirdiğimiz çalışmayı metin merkezli bir yöntemle ele aldık. Bu bağlamda, Yunus Emre'nin şiirlerini tematik olarak sınıflandırıp bu şiirlerde hangi kültürel unsurların geleceğe taşındığını tespit ettik.

3 Bulgular ve Tartışma

3.1 Yunus Emre Şiirleri ve Kültürel Aktarım

Siyasi erkin Moğol baskısıyla birlikte kaybolması Anadolu Selçuklu devletinin sonunu getirse de bir önceki yüzyıldan itibaren yozlaşan kültürel kimlik XIII. yüzyıldaki kaosu habercisidir. Anadolu insanının dilini, benliğini, kültürel kodlarını kaybettiği bir dönemde adeta Hızır gibi sürece dâhil olan Yunus Emre bu yüzyılda nasibini arayan bir genç olarak olgunlaşma aşamasındadır (Oğuz, 2011:7) ve yine bu yüzyıl Türk şiirinin kırılma yüzyıldır. Moğol baskısından kaçan Oğuz-Türkmen grubu Anadolu'ya gelirken kendi kültürel arka planını, göçebeliğini, dünya ve insan algısını bunun yanında dilini de getirmiştir. Bu hâliyle de Yunus, konar-göçer Türk toplumunun sözcüsü haline gelmiştir. Birçok açıdan yaşanan kaosta düzeni sağlayan bir kimse olarak yine Yunus Emre'yi görmek mümkündür. İlhan Başgöz'ün ifadesiyle; Yunus, Rum'da, yani Anadolu'da köylülere ve göçebelere şiirlerini dinletiyor, elbet onların anlayacağı bir dille konuşacaktı (2012:342). Bu ifade etme, Yunus'un çağlar aşmasının da yegâne sebeplerindedir. Burada akla bir soru gelmektedir. Yunus'u çağlar ötesine götüren şey nedir? Bu soruya elbette farklı disiplinler farklı cevaplar vereceklerdir ancak bir halk bilimci olarak bu sorunun bizce cevabı Yunus'un yaşadığı devirde ve aktardığı değerlerde aranmalıdır. Yunus'un şiirlerinin ortaya çıktığı bağlam ve bu şiirlerin içerik olarak analiz edilmesi bize sorunun cevabını bulduracaktır. Ülkemizde Yunus Emre üzerine yapılan belli başlı çalışmalarda Yunus'un yaşadığı dönemle ilgili bilgiler verilirken bağlama yönelik de ipuçları sunulmaktadır. Gölpınarlı, "Yunus Emre ve Tasavvuf" adlı eserinde bu konuyu ayrı bir başlık altında vermiş, geniş sayılabilecek bir değerlendirmede bulunarak; Moğol baskısından dolayı halkın canından bezdiğini halkın hem Moğolları beslemek zorunda olduğunu hem de devlete vergi vermek durumunda olduğunu ayrıca yöneticilerin bile yerlerini korumak için Moğollara sığındığını hatta bunun için rüşvet bile ödediklerini belirtir (2008:8). Dolayısıyla bu yüzyılda Anadolu'ya egemen olan şeyin korku ve belirsizlik olduğunu söylemek mümkündür. Bu korku ve belirsizlik de halkı tekkeler etrafında birleştirmekte insanlar devletten bulamadıkları otoriteyi batını zümrelerde aramaktadır (Başgöz, 2012: 344-345). Belirsizliğin yarattığı bu korkuya halkın direnç gösterebilmesi için "kendi dilinden konuşan", "hâlini anlayan" bir sese ihtiyaç vardır. Bu ses XIII. yüzyılda savunduğu bireysel ve toplumsal değerlerle evrensele ulaşan Yunus Emredir. Peki Yunus hangi değerleri savunmuş ve geleceğe aktarmıştır? Yunus Emre Divanı üzerinde yaptığımız inceleme neticesinde bu değerleri "bireysel

ve toplumsal değerler” olarak iki alt başlıkta tasnif ettik. Bunu yapmaktaki temel düşüncemiz; bir şair ve düşünür vasfıyla Yunus Emre şiiirlerinin bireyden topluma hangi özellikleri taşıdığını göstermektir. Neticede birey-birey ve birey-toplum arasında birbirini tamamlayan bir etkileşim süreci vardır. Bu süreç, konuya ilgi duyan araştırmacılar tarafından yeteri kadar incelendiğinde Yunus Emre'nin ve eserlerinin daha iyi anlaşılacaktır.

3.2 Bireysel Değerler

Değer kavramı pek çok bilim alanının üzerinde çalıştığı ve birbirinden farklı tanımladığı bir olgu olmakla birlikte en genel şekliyle; Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. (URL-1) diye ifade edilebilir. Yine bir başka ifadeyle değer; birey tarafından arzu edilen/edilmeyen inançtır (Güngör, 2010:27). Değer kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için Schwartz tarafından hazırlanan "Değerler Ölçeği" çalışmasında belirlenen on temel başlığı burada vermek istiyoruz:

- “1. Özyönelim (düşünce ve eylemde bağımsızlık)
2. Başarı (toplumsal standartları temel alan kişiler başarı yönelimi)
3. İyilikseverlik (kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetmesi ve geliştirmesi)
4. Güç (toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü)
5. Uyarılma (heyecan ve yenilik arayışı, aksiyon)
6. Uyum (başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması)
7. Güvenlik (toplumda var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği)
8. Gelenekselcilik (kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık)
9. Evrenselcilik (anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve tüm doğanın iyiliğini gözetmek)
10. Hazcılık (bireysel zevke, hazza yönelim) (Sarpkaya, 2021: 29-31).”

Özetle bireyin kendini tanıma ve kimliğini oluşturma sürecinde çözümlediği bu kavram, ön kabuller ve ihtiyaçlarla şekillenmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde XIII. yüzyıl Anadolu'sunda ön plan /çıkması istenilen bireysel değerler nelerdir sorusu hemen karşımıza çıkar. Moğol baskısı, ağır vergiler ve devlet otoritesinin olmayışı gibi sebeplerle geleceğe dair ümitleri kaybolan Anadolu insanı için şüphesiz en önemli bireysel değerlerin başında ilahi aşk gelmektedir. Birliğe ve sığınmaya duyulan böyle bir dönemde Allah aşkı Yunus'un en çok dillendiği temalardandır.

İşitin ey yârenler aşk bir güneşe benzer
İşkî olmayan kişi misâli taş a benzer

Taş gönülde ne biter dilinde ağı tüter
Nice yumşak söylese sözü savaşa benzer

İşkî var gönlü yanar yumşanır muma döner
Taş gönüller kararmış sarp katı kışa benzer

Ol sultan kapısında hazreti tapısında
Âşıkların yıldızı her dem çavuşa benzer

Geç Yunus endişeden gerekse bu pîşeden
Ere aşk gerek evvel ondan dervîşe benzer (Gölpınarlı, 2008:376)

Tasavvufi terminolojide Tanrı kendi güzelliğini görmek için insanı yaratır ve insan Tanrı'dan bir parçadır. Bu parça aslında bütünü bir yansımasıdır ancak zamanla kötü olan nefsin istek ve arzularına yenik düşerek kendisini var eden mutlak iyilikten uzaklaşır. İşte aşk tam da böyle bir zamanda insana niçin yaratıldığını hatırlatır. İnsan tanrısını zikretmek için yaratılmıştır. Eğer aşkı unutursa yaratılışındaki bu temel amacı da unutacak ve yozlaşacaktır. Yunus yaşanan bu sıkıntılı zamanlarda Anadolu insanının ruhuna derman olacak şeyin ilahi aşk olduğuna inanarak insanları bu aşka davet eder. Şiirde iki defa geçen “taş gönül” ifadesi aslında bu unutkanlığın nihayetinde varacağı noktayı anlatır. Yine şiirde “er olmanın” ölçütü de aşktır. Kişi, aşkı yüreğinde taşımaları aksi hâlde yüreği taşıyacak, güneş olan aslı sönüp gidecektir.

Aşağıya örnek olarak aldığımız şiirlerde de Yunus, yaşanan bu zor zamanlarda ilahi aşkın önemini ve değerini vurgular;

Biz kime âşık isek âlemler ona âşık
Kime değil diyelim bir kapıdır bir taryık

Biz neyi sever isek ma'sûka onu sever
Dostumuzun dostuna yad endişe ne lâyık

Sen gerçek âşık isen dostun dostuna dost ol
Bu halde kalır isen dosta değil yaraşık

Kime az bakar isen aslı yüce yerdedir

Bun yerinde durana sığına geçer feriyk

Yetmiş iki millete kurban ol âşık isen
Tâ âşıklar safında tamam olasin sâdik

Sen Hakk'a âşık isen Hak sana kapı açar
Ko seni beğenmeği varlık evini bir yık

Hâs u âm mutî'âsı dost kuludur cümlesi
Kime aydıbilesin gel evinden daşra çık

Yunus'un bu danışı genc-i nihan sözüdür
Dosta âşık olanlar iki cihandan fârîğ (Gölpınarlı, 2008:389)

Aşksızlara verme öğüt öğüdünden alır değil
Aşksız âdem hayvan olur hayvan öğüt bilir değil

Boz yapalak devlengice emek yeme erte gece
Onun işi göz sepektir salıp ördek alır değil

Şah balaban şahin doğan zihî övmüş onu öven
Doğan zayıf olur ise doğanlıktan kalır değil

Kara taşa su koyarsan elli yıl ıslatır isen
Heman taş gene bayağı hünerli taş olur değil

Yunus olma câhillerden ırak olma ehillerden
Câhil ne var mü'min ise câhillikten kalır değil (Gölpınarlı, 2008:392)

Yunus'un şiirlerinde savunduğu ve gelecek nesle aktardığı bir diğer önemli bireysel değer de iyi insan olmadır. Burada önemli bir soru karşımıza çıkar; iyi bir insan olmanın ölçütü nedir? Kişi hangi tavır ve eylemleri sergilerse iyi insan olur? Bu sorulara Yunus'un verdiği cevap basit ve anlaşılırdır. Kendini bilmek. Kişi eğer kendini bilir ve tanırsa etrafında neler olduğunu, yaşadığı dünyanın nereye evrildiğini de bilir. Kendini bilen insan başkalarının gönlüne girmeyi ve o girdiği gönülde kalmayı da bilir. Yaşadığı varsayılan dönem ve o dönemin şartları göz önüne getirildiğinde Yunus'un vermek istediği mesaj kendiliğinden ortaya çıkacaktır. XIII. yüzyıl pek çok açıdan bir bozulma ve yozlaşma yüzyılıdır. Halk ile yönetici zümre arasında uçurum oluşmuş insanlar işlerini rüşvetle yaptırır hâle gelmiştir. Bu durum insan ilişkilerindeki güven duygusunu zedelemiştir. Yunus şiirlerinde buna da vurgu yapmış açık ve anlaşılır üslubuyla da halk tarafından sığınılacak liman hâline gelmiştir. Burada şunu da belirtmek gerekir; Yunus'un savunduğu değerlerin çağları aşmasıyla problemlerin de çağları aşması arasında bağlantı vardır. Yunus ve savundukları/anlattığı değerler çağları aşıp yüz yıllar sonrasına da mesaj verebiliyor çünkü Yunus'un karşısında durduğu çöküş ve yozlaşma yüzyıllar sonra da yaşanmıştır. Yunus'un bu bağlamda yüzyıllar öncesinden gelen bir çözüm aracı olduğu görülmektedir. Yönetici zümre, Moğollar, rüşvetle dönen çark bir dil konuşur. Bunların karşısında tavır alan halk da bir dil konuşur. Ve görülüyor ki Yunus'un dili halktan yana, dolayısıyla halk Yunus'u Yunus da halkı anlamış böylece Yunus, Anadolu insanı için bir halk kahramanı hâline gelmiştir.

İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin ya nice okumaktır

Okumaktan ma'na ne kişi Hak'kı bilmektir
Çün okudun bilmezsen ha bir kuru emektir

Okudum bildim deme çok taat kıldım deme
Eri Hak bilmez isen abes yere yelmektir

Dört kitabın ma'nisi bellidir bir elifte
Sen elif dersin Hoca ma'nası ne demektir

Yunus Emre der hoca gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice bir gönüle girmektir (Özçelik, 2015:300)

Ey çok kitaplar okuyan sen kim tutarsın bana dak
Tâ bilesin sırrı ayan gel aşkıdan oku sebak

Ger sen seni bildin ise sûret terkin urdun ise
Sıfat nedir bildin ise ne kim edersen bana hak

Bilmeyesin bed-nâm ü nâm bir ola sâna hâs u âm
Bildin ise ilmi tamam gel aşkıdan oku sebak

Okumagıl ilmin yüzün ilme amel gerek güzün
Aç gönülden bâtin gözün âşık ma'şuk haline bak

Bakgıl âşık ne işedir ma'şûka ol cünbiştedir
İkisi bir teşviştedir iki sanıp bakma ırak

İkilikten geçemedin hâli kalden seçemedin
Dosttan yana uçamadın fakılık oldu sana fak

Cübbe vü hırka tâc ü taht verse gerekti aşka bağ
Dört yüz mürîd ü elli hac terk eyledi Abdürrazzak

Onun gibi din ulusu haç öptü çaldı nâkusu
Sen dahı bırak nâmusu gel beri putun oda yak

Âşık ma'şuk birdir bile aşktan gelir her söz dile
Biçâre Yunus ne bile ne kara okudu ne ak (Gölpınarlı, 2008:388-389)

Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil

Hırkanın ne suçu var sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü er yolu kalmaç değil

Dersin şeyhin yoluna yalınayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş yalınayak aç değil

Durmuş ma'rifet söyler erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır yolsuza yoldaş değil (Gölpınarlı, 2008: 395)

Yunus'un şiirlerinde aktardığı bir diğer önemli bireysel değer ise; alçak gönüllü olmaktır. Yunus, iç bene yani ruha değer verir; çünkü ebedi olan ruhtur. Toprakta çürüyen beden, bu maddi varlık, her türlü kötülüğün kaynağıdır, her çeşit dünya ihtiraslarıyla doludur (Sağlam 2017:360). Bu yüzden de Yunus'a göre; nefsi besleyen kibrin önüne geçilmeli, tevazu sahibi olunmalıdır. Yunus, tevazunun önemi belirtirken zıtlıktan da yararlanır ve bu kavramın tam karşısına da kibri koyar. Tekebbür kelimesiyle bunu izah eder. Kişi yaratılış gayesinin farkında olarak Tanrısına tevazu ile varabilir. Büyüklük göstererek diğer yaratılmışları küçümseyerek Tanrısına değil ancak kötüye ve kötülüğe ulaşır. Ancak tevazu sahibi kişi tıpkı vav harfi gibi kulluk bilincinde acziyetinin de farkındadır. Aşağıya örnek olarak aldığımız şiirde de Yunus bu durumu güzel bir şekilde işler. Ona göre tekebbür sahibi kişi gerçek değerlerden aşk ateşinden uzaktır.

Aceb aceb ne nesnedir bu derd ile firak bana
Canımı sarhoş eyledi aşk ağı vu tiryak bana

Kimin kim renci var ise derdine derman istesin
Kesti benim bu rencimi derman oldu bu derd bana

Aşk oduna yan der isen gönüllere gir der isen
Karanılar aydın ola ne kandil ü çırak bana

Gökten inen dört kitâbı günde bin kez okur isen
Erenlere münkir isen dîdar ırak senden yana

Miskin Yunus erenlere tekebbür olma toprak ol
Topraktan biter küllisi gülistan(dır) toprak bana (Gölpınarlı, 2013: 334)

Yunus Emre şiirlerinde bireysel değer olarak aktarılan bir diğer tema da dostluktur. Dostun tarifini yaparken vurguladığı hususlardan birisi de diğerkâm olma meselesidir. Kaynaklarda alturizm (alturism) olarak geçen bu kavram, Türkçeye diğerkâmlık olarak tercüme edilmiş ve “karşılık beklemeden başkası/ları için kendini feda etmek şeklinde tanımlanmıştır (Fedakâr, 2016: 17-18). Kültürümüzde önemi sıkça vurgulanan ve dostluk kavramının temelini oluşturan diğerkâmlık, esasen empati kurmanın, iletişimi etkili ve doğru kanallar üzerinden yürütmenin temelidir. Yunus buna dikkat çekerek dostun mutlu olmasını kendisinin mutluluğuna tercih eder. Bir başla deyişle fedakârlığı dostluk penceresinin hemen yanı başına yerleştirir. Yaşadığı yüzyıl dikkate alındığında Yunus’un bu düşüncesi belki de kaybolan güven ve huzur ortamının yeniden sağlanabilmesi, inşaların birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri için en önemli merhalelerdir.

Canlar canını buldum bu canım yağma olsun
Assı ziyandan geçtim dükkânım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim gözüm hicâbın açtım
Dost vaslına eriştim gümanım yağma olsun

Benden benliğim gitti hep mülkümü dost tuttu
Lâ-mekâna kavm oldum mekânım yağma olsun

İkilikten usandım birlik hânına kandım
Derd-i şarâbın içtim dermanım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı dost andan bize geldi
Viran gönül nur oldu cihânım yağma olsun

Geçtim bitmez sağınçdan usandım yaz u kıştan
Bostanlar başın buldum bostanım yağma olsun

Taalluktan üzüşüm ol dosttan yana uçtum
Aşk divanına düştüm divanım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum kovanım yağma olsun. (Özçelik, 2015: 186)

Yunus’un şiirlerinde “ilahi aşk, ilim sahibi olmak, ilme değer vermek, alçak gönüllük, dostluk, diğerkâmlık” gibi bireysel değerleri tematik olarak işlediği ve aktardığı görülmektedir. Bireysel bellekte var olan bu duygu ve düşünceler Yunus’un dilinde açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmuş ve takipçileri tarafından benimsenerek bugüne kadar gelmiştir. Burada şunu açıkça ifade etmekte yarar olduğu kanaatindeyiz. Yunus bir kırılma dönemi şairidir. Moğol baskısıyla kaybolan devlet otoritesinin meydana getirdiği düzensizlik siyasi ve ekonomik bakımından Anadolu insanını biktirmiştir. Bu süreç içerisinde de Yunus’un halka verdiği güven ve ümit onu Anadolu insanı nezdinde biricik ve eşsiz kılmıştır.

3.3 Toplumsal değerler

Aynı duygu ve düşünce dünyasına sahip bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları toplum, kolektif bir anlayış içerisinde varlığını sürdürür. Bu var olma bilinci neticesinde oluşan kamusal alan, belirli değerler sistemini bünyesinde barındırma zorunluluğunu taşır, ekonomik, politik ve siyasi ortaklıklar da buna eklenince toplumun temel kaidelerini tamamlamış olur. Tamamlanan bu değerlere toplumu oluşturan bireylerin hepsinin katılması beklenir. Zaman zaman bireylerin katılımındaki uyum süreci aksamış olsa da bireyler

toplumu oluşturan değerlere katılırlar. Daha önce belirttiğimiz gibi, XII yüzyıldan başlayarak kaybolan devlet otoritesi ve güven hissi Anadolu insanını önemli bir kırılmaya sürüklemiştir. Bu dönemde ortaya çıkan bir bakıma kaotik zamanda savunduğu ve aktardığı değerlerle kamusal düzenin yeniden tesis edilmesinde önemli bir sorumluluk üstlenen -ki biz bunu kemale eren bir insanın bilinciyle yaptığı kanısındayız- Yunus Emre şiirinde kullandığı dil ile bunu sağlar. Bu konuda Fransız araştırmacı L.Bazin'in tespiti oldukça önemlidir; Bazin'e göre köyden gelme bir halk çocuğu olan Yunus'un ciddi bir eğitim aldığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. O dönemde şiir yüksek zümrenin elindedir. Yunus düşüncelerini halka daha rahat aktarmak için Anadolu'yu diyar diyar dolaşır ve zanaatçının, küçük esnafın, köylünün, çobanın diliyle halka seslenir (L. Bazin'den akt. Alkan, 2019: 402-403). Görüldüğü üzere Yunus yaşanan kötü zamanlarda inisiyatif almış yaşadığı toplumu bilinçlendirme çabası içerisine girmiştir ve toplumun da buna ihtiyacı vardır. Bu bağlamda şu soruyu sormak yerinde ve anlaşılır olacaktır. XIII. yüzyıl Anadolu toplumunun giderilmesi gereken en önemli ihtiyacı ve çözülmesi gereken sorunu nedir? Yunus Emre'nin şiirleri bu açıdan incelendiğinde temel meselenin "birlik olmak" olduğu anlaşılacaktır. İkiliğin ortadan kaldırılması, kesretin terk edilmesi, Hak ile bir olunması düşüncesi bu şiirlerde ilk göze çarpan hususlardandır. Aşağıya örnek olarak aldığımız şiir bu görüşümüzü doğrular niteliktedir.

İkiliği terk etgil birlik makaamın tutgıl
Canlar canın bulasın işbu dirlik içinde

Oruç namaz zekât hac cürmü cinayetdürür
Fakıyr bundan âzâddır hass'ül - havâs içinde

Şeriat korucudur hakıykat ordusunda
Senin için korunur hâsıl ordu içinde

Ayn'el - yakıyn görüptür Yunus mecnun oluptur
Bir ile bir oluptur Hakk'al - yakıyn içinde (Gölpınarlı, 2013:241)

Ben dervişim diyen kişi işbu yola ar gerekmez
Derviş olan kişilerin gönlü genğdir dar gerekmez

Derviş gönülsüz gerektir sövene dilsiz gerektir
Dövene elsiz gerektir arada agyar gerekmez

Eğer derviş isen derviş cümle âlem sana biliş
Fuzulluğu hulka değış arada agyar gerekmez

Derviş olan kişilerin miskinliktir sermâyesi
Miskinlikten özge bize mâl ü mülk ü şar gerekmez

Er elini aldın ise ere gönül verdin ise
İkrâr ile geldin ise pes ere inkâr gerekmez

Yunus sen gördün bir eri arttırma gördüğün biri
Şudur budur deyibeni derviş târ ü mar gerekmez (Gölpınarlı, 2008:385-386)

Yukarıya örnek olarak aldığımız ve halk tarafından çok bilinen bu şiirinde de Yunus, dervişler çağında dervişlerin taşınması gereken özellikleri açıklar. XIII. yüzyıl Anadolu'su için önemli olan dervişler sadece birer gezgin değil aynı zamanda iletişimi sağlayan unsurlardır. Halkı yaşanan olaylardan haberdar eden dervişler bir yandan da dinin temsilcisi konumundadırlar. Dolayısıyla halkın dine bakış açısını, din algısını bu yüzyılda şekillendiren dervişler olmuştur. Yunus da buna dikkat çekerek dervişlerin temel hasletlerini belirtir. Heteredoks bir anlayışı da sezdirenen bu şiirde Yunus, bilhassa hâl ehli olmanın kıymeti üzerinde durur.

Dervişlik dedikleri hırka ile taç değıl
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değıl

Hırkanın ne suçu var sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü er yolu kalmaç değıl

Dersin şeyhin yoluna yalınayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş yalınayak aç değil

Durmuş ma'rifet söyler erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır yolsuza yoldaş değil (Gölpınarlı, 2008:395)

Ey bana derviş deyen ne'm ola derviş benim
Dervişlik yaylasında hareketim kış benim

Derviş adın edindim derviş donun donandım
Yola baktım utandım hep işim yanlış benim

Hırkam tacım gözlerim fâsid işler işlerim
Her yanımdan gizlerim bin bir fâsid iş benim

Yoldan haber sorarlar aydırım inanırlar
Kalbim sâfi sanırlar vay ne düşvar iş benim

İçerime bakarsan buçuk pulluk nesne yok
Daşramın kavgasından âlemler dolmuş benim

Yunus aydır yârenler ey gerçeğim erenler
Bu yolda olan hâller Allâh'a kalmış benim (Gölpınarlı, 2008:412-413)

İyiye kötüden ayırma ve her daim iyi ve doğru olanı tercih etme olarak tanımlanan erdem, Yunus'un şiirlerinde kaşımıza çıkan bir diğer önemli toplumsal değerdir. Yine burada da Yunus'un yaşadığı dönemin bağlamsal özellikleri karşımıza çıkmaktadır. Yerini koruyabilmek için Moğol komutanlarla anlaşan beylerin, rüşvetle iş yapan/yaptıran halkın var olduğu bir dönemde toplumda bulunmasını istediği temel değerlerdendir. Bireysel kimliğin toplumsal kimliğe dönüşmesinde, yaşanan hayatın anlamlı kılınmasında da başat unsurlardan olan erdem, toplumu oluşturan bireylerin tamamında bulunması arzu edilen bir haslettir. Aksi durumda ise, toplumu inşa eden temel değerlerin yerli yerine oturmayacağı yine Yunus tarafından ifade edilir. İyiye kötüden ayırt edebilmek için kötünün kaynağı olan fesadın önlenmesi gerekir. Yunus da aşağıya örnek olarak aldığımız şiirinde bunu güzel bir şekilde vurgulamıştır:

N'ola gelsen şimden girü fesâdı terk itsen gönül
Gâh aglasan günâhuna gâh kanâ'at itsen gönül

İşün gücün fesâdıla yakdı beni hırs odıla
İltsen yârı bir ugardan yanar oda atsan gönül

Niçe bir ben sana uyam özümü belâya koyam
N'ola gelsen sen de benüm öğüdümü dutsan gönül

Dünyâ halkun düşmânıdur maksûd ol cânlar cânıdur
Bilün ki dünyâ fânîdür dünyâyı terk itsen gönül

Yûnus miskîn kalmaz câna virür cânını kurbâna
Gelsen sığınsan Sübhân'a togru yola gitsen gönül (Güzel, 1998: 157)

İçinde bulunduğu topluma eğri büğrü odunun bile yakışmadığını, söylediği/söyleyeceği her hatalı sözde onu düzelterek bir Molla Kasım'ın olduğuna inanan Yunus'un yukarıya örnek olarak aldığımız şiirlerinde verdiği mesaj "toplumsal"dır. Nasıl iyi insan olunacağı ve toplumsal yapının daha iyi hâle nasıl getirileceği metnin örtük işlevleri olarak karşımıza çıkar. "Doğru" ve "yanlış", "iç" ve "dış" kavramlarından hareketle Yunus, vermek istediği mesajı netleştirir. Bireyin toplumsal birlik ve grup aidiyeti olmadan yaşayamayacağını ve toplumla kurulması gereken bağın aidiyet nazarında olduğunu vurgulayan Yunus, toplumsal değerler başlığı altında bir olmanın, kamusal düzen inşasının ve erdem sahibi insanların varlığını önemser.

4 Sonuç

Kültür, insanoğlunun bilişsel, duygusal ve inanç bazında yapıp etmeleri sonucu ortaya çıkan ve kuşaktan kuşağa çeşitli kodlarla aktarılan değerlerdir. İnsanların yarattığı bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında en önemli paylardan biri dile aittir. İfadenin estetize edilmiş şekli olan şiir, insanoğlunun duygu ve düşüncelerini yansıtan üst bir yaratımdır. Yaşadığı hemen her olay karşısında duygularını şiir ile ifade eden Türk insanının yüzyıllar boyu yarattığı edebiyat bu açıdan değerlendirildiğinde bir şiir edebiyatıdır denilebilir. Moğol baskısından kaçarak Anadolu'ya gelip yerleşen kurduğu devletle de bölgesel açıdan sağlam bir otorite yaran Oğuz-Türkmen grubu yine Moğol baskısına dayanamayarak, getirdiği kültürel değerleri yozlaştırarak XIII. yüzyılda dağılmış, siyasi otoritesi parçalanmış, yönetici erk ile halk arasında ciddi kopukluklar meydana gelmiştir. Böylesi kaotik bir dönemde ortaya çıkan Yunus Emre, Anadolu'yu diyar diyar dolaşarak halkla sıcak ve içten bir temas kurmuştur. Yapılan son çalışmalarla ümmi olmadığı aksine Arapça ve Farsça'yı edebi dil anlamında bildiği anlaşılan Yunus Emre, bir aydın sorumluluğuyla şiirlerini içinde gezdiği halkın, küçük esnafın, zanaatkârın veya çobanın anlayacağı bir dil ile icra etmiştir.

Üslubu, anlamsal derinliği, kullandığı açık ve anlaşılır dil ile Anadolu sahası Türk şiirinin proto-tipik bir şairi olan Yunus Emre, Türkçenin Anadolu sahasında edebiyat dili olmasının da önemli vesilelerindedir. Peki, Yunus bu şiirlerde ne anlatır? Hangi mesajları verir? İnsanları bir arada tutan inanç, yapılması arzu edilen tavır ve davranışlar olarak tanımlanan değer kavramı yaptığımız inceleme neticesinde karşımıza çıkar. Belirsizliğin verdiği korku ve endişe onun şiirleri sayesinde bertaraf edilmiştir. Bireysel ve toplumsal değerler olarak iki ana başlıkta incelediğimiz bu değerler, iyi bir insan olma, Hak aşkını yaşama, kamusal düzen, birlik-beraberlik, dervişin sorumluluğu gibi alt temalarda odaklanır. Kaybolan devlet otoritesiyle Bâtını tekkeleri etrafında birleşen Anadolu halkı, Yunus şiirleriyle de unuttuğu kültürel kodlarını yeniden hatırlar. Bunun yanında insanımız Yunus sayesinde dünya, tabiat, aşk, insan, cennet-cehennem, ahiret, Tanrı sevgisi gibi temel kavramlar hakkında derinlikli bilgi sahibi olmanın yanı sıra yine bu öğretilere bağlı olarak felsefi zenginlik de kazanır. Halkın karşılaştığı sorunlara çözüm arayışına girmesi onu Anadolu insanı için bir "halk filozofu" hâline getirmiştir. Beğenilip benimsenmesinde bunun da rolü olduğu kanaatindeyiz. Halk tarafından bu denli sevilip sahip çıkılan Yunus böylece çağlar ötesi bir şair konumuna yükselir. O sadece beynelmilel konuları değil Türk insanın kültürel kodlarını da şiiri vasıtasıyla gelecek nesillere aktarması bakımından da önemli bir değerdir. Filhakika, Yunus'un şiirinin temeli insandır ve insana dair olan her şeyle birlikte Yunus'un şiirleri de çağları aşacaktır.

5 Kaynakça

- Akın, B. (2018). Kültürel bellek ve müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance Dergisi*, 13, 101-117.
- Alkan, E. (2019). *Şiir sanatı*. Ankara: Tün Kitap Yayınları.
- Assmann, Jan (2015). Kültürel bellek / eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik (Çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Başgöz, İ. (2012). Yunus emre, Türk folkloru ve halk edebiyatı İçinde Ed. Ocak, A.Y. Yunus Emre. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Fedakâr, P. (2016). *Türk boylarının destanlarında kadın başkahramanlar*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Gölpınarlı, A. (2012). *Yunus emre ve tasavvuf*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2013). *Yunus emre hayatı ve bütün eserleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Günay, Umay-Osman H. (2004). *Risâlet'n-Nushiyye*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güngör, E. (2010). Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yay.
- Güzel, R (1998). *Yunus emre divanı*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Halbwachs, M. (2018). *Kolektif bellek* (Çev: Zuhâl Karagöz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Koz, S. (2012). Halk kültüründe Yunus Emre, Edebiyatı İçinde Ed. Ocak, A.Y. "Yunus Emre", Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Köprülü, M. F (1976). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Ocak, A. Y. (1996). Türkiye'de tarihin saptırılması sürecinde türk sufiliğine bakışlar. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 98- 108.,
- Oğuz, M. Ö (2011). Çok mekânlı ve/veya çok mezarlı anlatı kahramanları: Yunus Emre. *Milli Folklor Dergisi*, 91, 5-9.
- Özçelik, M (2015). *Yunus Emre*. İstanbul: Ordu Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Sağlam, S.(2017). "Risâletü'n-Nushiyye" ve "Vagz-ı Azat" ta Nefis Terbiyesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 349-362.
- Sarpkaya, S. (2021). *Bir Var İdi, Bir Yok İdi, Tebriz Türk Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Tatçı, M. (1990). *Yunus Emre Divanı İnceleme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tatçı, M. (1991). *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Toprak, B. (2006). *Yunus Emre Divanı*. İstanbul: Promat Basım Yayın.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK yay.
- Ziya Gökalp (1975). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Sebil Matbaacılık.

İnternet Kaynakları:

URL-1: (E.T: 13.03.2021 <https://www.sosyalbilgiler.org/forum/sosyal-bilimler-sozlugu/deger-nedir>

Extended abstract

Culture is all kinds of abstract-concrete values created and transferred by human beings in the historical development process. While the individual creates these values, he also shapes his surroundings. In this shaping phase, storage areas called memory occur and there are basically two types of memory: Individual and social. While individual memory is formed as a result of one's own experiences, social memory is the collective memory of the group. Therefore, social memory cannot be considered separately from individual memory. Besides, it maintains its vitality thanks to the common memory remembers. It is necessary to transfer this partnership for the continuation of the culture. Cultural transmission can be achieved in many ways; The most effective way to do this is undoubtedly the literary transmission created by language. When examined in terms of the quality and historical depth of the products produced, it is seen that Turkish literature is a literature based on poetry. The proto-typical personality of Anatolian Turkish literature in poetry is Yunus Emred. As a result of the work done, XIII. Known to have lived in the early century, Yunus Emre is also one of the pioneers of Turkish Sufism literature. Where and when Yunus was born, his scientific degree, family life, the socio-cultural environment to which he was affiliated and ultimately even the burial place are based on legends.

Some of the researchers claimed that Yunus was an illiterate. However, as a result of the studies of the last twenty-five years, it is understood through his poems that Yunus studied Arabic and Persian, which he studied in madrasa. Yunus Emre, who wandered among the people at a time when the Mongolian oppression and cruelty, state authority and trust were lost, is a poet created by chaos in a sense. The poet, who became a port where the Anatolian people took refuge as a result of these negative developments, shed light on both his age and future generations with the individual and social values he revealed in his poems. There is no evil in Yunus's world of thought, where basic and universal human values are successfully emphasized in plain Turkish. There are no situations that can cause harm. In its simplest form, he defended man and his basic living values. So what are these values? In Yunus' language, the first value comes to be humble. He puts humility and soil in opposition to words and concepts such as arrogance and monotheism. According to him, a person should have humility in his relations with people, just as he is opposite his creator. In addition to this, another individual value he advocates is having virtue. A virtuous person makes the distinction between good and bad and always favors the good. Yunus emphasizes this in his poems and declares that the basic condition of being a good person is to have virtue. The mystical view, which maintains that knowing oneself is to know its creator also finds its place in Yunus's poems. According to Yunus, a person should know himself and have knowledge. The main condition for having knowledge is to know oneself. The poet, who successfully uses these two concepts that appear in a spiral, defends love, especially divine love. It is possible for a person to gain an individual identity by attaining divine love. The theme of divine love is not only Yunus, but also all poets who are Sufis is one of the main themes. Yunus contributed to this with his style. He achieved this by using Turkish words more.

Social values find their expression in Yunus. The poet, who lives in a century when the public order is disrupted and the ruling power does not hesitate to oppress the people in line with their own interests, or even to cooperate with the enemy, advocates being one and together in his poetry. It tells that they can overcome duality and complexity with unity, unity and unity. He expresses that the deteriorated order will only be re-established with unity, so that people will regain the sense of trust they have lost. Another social value conveyed by Yunus Emre in his poems is the provision of public order. As a result of the losing of the Beys from power, the people sought an authority, and this was achieved with the sheikhs in the western dervish lodges. Taptuk Emre is also the result of such a search. However, sheikhs cannot substitute for the state either. For this reason, the formation of an understanding of authority will only happen with the will and effort of the public. Addressing the public many times in his poems, the poet expects order from the public and demands altruism. In this way, empathy will be established and people who are thrown will regroup.

Establishing a throne in the hearts of Anatolian people with these values he glorified and conveyed, Yunus has a reputation beyond the ages and this fame is not unfair. Even today, people perform Yunus poems to express the concepts of humility, modesty and tolerance. They exemplify their words with Yunus. This situation undoubtedly shows us once again what an important poet and thinker Yunus is. Loving the Creator without putting a tool and putting people at the center of life is one of the values we learned from Yunus. This work has been written to show once again the immortality of Yunus and make a note in history.